

26.1.2023

Valtioneuvoston kanslia

Lausuntopyyntönnö 13.1.2023 dnro VN/1028/2023

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON KANSLIASTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA; LAUSUNTO

Yleistä

Valtioneuvoston kanslia on 13.1.2023 päivättyllä lausuntopyynnöllä pyytänyt ministeriöiltä, tasavallan presidentin kanslialta (jälj. *kanslia*) sekä Pääesikunnalta lausuntoa valmistelemastaan luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtioneuvoston kansliasta annetun valtioneuvoston asetuksen (393/2007) 1 ja 6 §:n muuttamisesta.

Asetuksen 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi valtioneuvoston kanslian tehtäväksi pääministerin avustaminen turvallisuuspoliittisissa asioissa ja 6 §:ään lisättäväksi turvallisuuspoliittisen neuvonantajan tehtävä valtioneuvoston kansliaan. Lisäksi asetuksen 1 §:n valtioneuvoston kanslian tehtäviksi ehdotetaan joitain muita tarkennuksia. Asetuksen ehdotetaan tulevan voimaan 1.3.2023.

Lausuntopyynnön liitteenä on muistio, josta ilmenee, että valtioneuvoston kansliaan on tarkoitus perustaa myös uusi osastoihin kuulumaton turvallisuuspoliittisen neuvonannon yksikkö, josta tultaisiin säätämään valtioneuvoston kanslian työjärjestyksessä.

Muistiossa muutosten tarvetta on perusteltu muun ohella sillä, että ”turvallisuuspoliittisen neuvonantajan tehtävä ja uuden erillisyksikön perustaminen vahvistaisivat Nato-jäsenyyden edellyttämällä tavalla valtioneuvoston kanslian valmiuksia avustaa pääministeriä tämän tehtäviin kuuluvissa turvallisuuspoliittisissa asioissa.”

Nato-asioiden kansallisesta valmistelusta

Puolustusliitto Nato on kansainvälinen järjestö, jonka tärkeimpänä tehtävänä on taata jäsenvaltioidensa turvallisuus poliittisin ja sotilaallisin keinoin. Liittyminen Natoon on sekä merkittävä muutos että luonteva jatkumo Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Naton tehtävät ja toiminta liittyvät kansallisesti pääasiassa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alaan (ks. myös hallituksen esitys eduskunnalle Pohjois-Atlantin sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi, HE 315/2022 vp, s. 36). Suomessa

näiden politiikkalohkojen johtamiseen, linjaamiseen ja yhteensovittamiseen on jo vakiintuneet ja toimivat rakenteet, työnjaot ja toimintatavat. Suomi on myös tehnyt Naton kanssa kumppanuusyhteistyötä jo vuodesta 1994 alkaen, ja meillä on siten olemassa vuosien mittaan hiottu ja vakiintuneet menettelyt myös Nato-asioiden kansallisessa valmistelussa, käsittelyssä ja päätöksenteossa.

Perustuslakivaliokunta totesi edellä sanotusta hallituksen esityksestä 12.1.2023 antamassaan lausunnossa PeVL 80/2022 vp – HE 315/2022 vp, että:

”Perustuslakivaliokunnan mielestä on sinänsä selvää, että kansallinen päätöksenteko toteutetaan myös Naton jäsenenä voimassaolevan perustuslain mukaisen toimivallan jaon ja päätöksentekomenettelyjen mukaisesti. Nato-jäsenyys ei siten välittömästi vaikuta suomalaisten valtioelinten toimivaltasuhteisiin ja päätöksentekomenettelyihin.”

Kuten HE 315/2022 vp on todettu, suurin osa Natossa käsiteltävistä asioista on kuulunut ja tulee jatkossakin kuulumaan ulkoministeriön ja puolustusministeriön toimialaan. Ministeriöiden toimialasta sekä niiden keskinäisestä työnjaosta ja asioiden jakautumisesta ministeriöiden kesken säädetään valtioneuvostossa annetussa laissa (VNL) ja valtioneuvoston ohjesäännössä (VNOS). VNOS 10 §:n mukaan asian käsittelee se ministeriö, jonka toimialaan asia pääosaltaan kuuluu. Valmistelun päällekkäisyyden ja tarpeettoman ylimääräisen koordinaatiotarpeen välttämiseksi onkin tärkeää, että mainitusta säädöksestä pidetään jatkossakin tiukasti kiinni. Tasavallan presidentin kanslia katsoo, että nykyinen järjestelmä on toimiva, perustuu selkeään työnjakoon ja vastuisiin ja että yhteistoiminta ulkoministeriön ja puolustusministeriön kanssa toimii sujuvasti ja luotettavasti. Näin ollen kanslia ei näe tarpeellisuutta eikä tarkoituksenmukaisuutta Nato-jäsenyyden varjolla uutta yksikköä valtioneuvoston kansliaan.

Natoon liittymisen yhteydessä on tunnistettu Natossa käsiteltävien asioiden lisääntyminen sekä joitakin kansallisen lainsäädännön tarkentamisen tarpeita. Niissäkään ei kuitenkaan ole kyse eikä niistä seuraa tarpeita muuttaa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston välistä eikä myöskään valtioneuvoston sisäisiä toimivaltasuhteita. Myöskään edellä mainitusta perustuslakivaliokunnan lausunnosta PeVL 80/2022 vp ei ole luettavissa tarvetta arvioida uudelleen näitä toimivaltasuhteita. Perustuslakivaliokunta totesi lausuntonsa kohdassa 46 tarpeen ”vahvistaa esimerkiksi hallitusvallan käytön parlamentaarisia piirteitä sekä eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien riittävyttä keskeisten ulko- ja turvallisuuspoliittisten ratkaisujen osalta.” Perustuslakivaliokunnan lausuma koski siten ainoastaan eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia.

Keskeiset linjaukset myös Nato-asioita koskien on säännönmukaisesti tehty ja tullaan jatkossakin tekemään tasavallan presidentin puheenjohtajalla TP-

Utvassa. Nato-jäsenyys ei myöskään muuta sitä, että TP-Utvan sihteeristönä toimii jatkossakin ulkoministeriön Utva-sihteeristö.

Kaiken kaikkiaan tasavallan presidentin kanslia pitää valtioneuvoston kansliasta annetun asetuksen muuttamista ehdotetussa muodossaan ja laajuudessaan ennenaikaisena ja ylimitoitettuna. Ehdotus perustunee todennäköisesti erheelliseen olettamukseen poliittista ohjausta vaativien Nato-asioiden merkittävästä ja jatkuvasta kasvusta.

Lopuksi kanslia kiinnittää huomiota asetusmuutoksen valmisteluun, joka on tehty kiireellisesti sisäisesti valtioneuvoston kansliassa. Valmistelussa olisi ollut hyvä seurata valtioneuvoston periaatepäätöksenä antamaa säädösvalmistelun kuulemisohjetta mitä tulee esimerkiksi pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varattavaan aikaan.

Hiski Haukkala
Kansliapäällikkö

Päivi Pietarinen
Oikeudellinen neuvonantaja

TPK/13/2023-TPK-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: